



**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЛЬНОСТІ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

з навчальної дисципліни
ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

для студентів
спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**
освітньо-професійної
програми **«Фінанси, банківська справа та страхування»**

Київ
2021 рік

Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Укладач Т. М. Булах. Київ: НАСОА, 2021. 36 с.

Укладач: Булах Т.М., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, к.е.н., доц.

Рецензенти: д.е.н., проф., Момотюк Л.Є., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
к.е.н., доц. Іващенко О.А., завідувач кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності.

Затверджено на засіданні кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Протокол від «27» серпня 2021 року № 1

Схвалено Вченою радою фінансово-економічного факультету НАСОА
Протокол від «30» грудня 2021 року № 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування ґрунтовних знань у майбутніх фахівців про сутність економічних процесів та явищ, закономірності функціонування і розвитку економічних систем, а також логіки сучасного економічного мислення й економічної культури, навчання базовим методам аналізу економічної дійсності, умінню приймати обґрунтовані рішення в умовах ринкової економіки.

Завдання вивчення навчальної дисципліни: науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства, розкрити сутність основних економічних категорій; з'ясувати механізм дії економічних законів та механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності; навчити студентів володінню методами пізнання економічних процесів, категоріальним апаратом економічної теорії; визначити істотні риси основних соціально-економічних систем та напрямки їх еволюції, критерії економічного розвитку, цілі сталого розвитку; розкрити механізм функціонування ринкової економіки; сформувати економічне мислення, економічну психологію та науково обґрунтований світогляд студентів; з'ясувати загальні риси світового господарства та тенденції його розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні етапи становлення та розвитку економічної теорії науки;
- сучасну теорію виробництва та його фактори;
- економічний та юридичний зміст власності, економічну теорію прав власності;
- особливості основних економічних систем та перехідної економіки;
- основи функціонування ринкової економіки, категорії та закони товарного виробництва;
- сутність і функції ринку;
- економічну природу і види конкуренції;
- причини та наслідки монополізму в економіці;
- економічну природу підприємництва;
- сутність та види підприємств;
- теорію домогосподарства;
- методи державного регулювання економіки;
- головні сфери світової економіки, форми міжнародних економічних зв'язків;

вміти:

- правильно застосовувати економічні поняття у практичній діяльності;
- класифікувати економічні інтереси;
- здійснювати порівняльний аналіз економічних систем;
- аналізувати закономірності та тенденції розвитку суспільного виробництва та соціально-економічні зміни в суспільстві;

- встановлювати типи ринкових структур;
- оцінювати інфраструктуру ринку, ефективність конкурентної та антимонопольної політики;
- застосовувати чинники диференціації заробітної плати;
- застосовувати знання економічних теорій та моделей до аналізу сучасної економічної політики;
- аналізувати з наукових позицій явища і процеси, що відбуваються в економічному житті України і світу.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 1. Економіка як наука

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економіки як науки. Меркантилісти. Фізіократи. Класична політична економія. Марксизм. Маржиналізм. Неокласичний, кейнсіанський та інституціонально-соціологічний напрями, неокласичний синтез. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії (західний мейнстрим, неортодоксальна економічна теорія). Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної науки та еволюція його визначення. Складові сучасної економічної науки. Позитивна та нормативна економічна наука. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Діалектика як метод наукового пізнання. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної науки.

Економічна наука та економічна політика. Економічна наука як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Розвиток економічної науки на сучасному етапі (лауреати Нобелівської премії П. Самуельсон, Р. Фріш, Я. Тінберген, Дж. Хікс, К. Ерроу).

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 2. Рушійні сили економічного розвитку

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Тенденції формування сучасної структури потреб. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Благо як засіб задоволення потреб. Економічні та неекономічні блага. Класифікація економічних благ. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність. Показники ефективності використання факторів виробництва. Продуктивність праці. Трудомісткість. Фондовіддача. Фондомісткість. Матеріаловіддача. Матеріаломісткість. Капіталовіддача. Капіталомісткість. Основні напрями підвищення ефективності суспільного виробництва. Енергоефективність та екологоефективність економіки.

Соціальна ефективність виробництва та її показники. Рівень та якість життя населення. Індекс людського розвитку.

Взаємозв'язок економічної та соціальної ефективності виробництва.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 3. Економічні системи суспільства. Власність

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економічна система. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкової економіки.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація.

Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 4. Форми організації суспільного виробництва

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні ознаки та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності.

Товар і його властивості. Поняття товару. Відмінність товару від продукту. Властивості товару: споживна вартість, мінова вартість, вартість. Цінність товару.

Величина вартості товару та фактори, що на неї впливають. Індивідуальна і суспільна вартість. Закон вартості, його зміст та функції.

Специфіка послуги як товару. Інформація як товар. Інформаційна теорія вартості.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 5. Теорія грошей

Розвиток форм вартості і поява грошей. Концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей та їх еволюція. Гроші та ціна. Грошова система, її основні елементи та типи.

Еволюція грошових систем. Види та природа сучасних грошей. Грошова система та її основні елементи. Створення грошової системи в Україні. Грошовий обіг і його закони.

Грошова маса, її структура та агреговані показники. Грошовий ринок. Пропозиція та попит на гроші. Рівновага грошової та товарної мас. Модель І.Фішера. Закон товарно-грошового обігу

Грошова система. Валютні курси. Конвертованість валют

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тема 6. Ринок і механізм його функціонування

Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку та його сучасне трактування. Ознаки, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Характерні ознаки сучасного ринку. Ринкова інфраструктура.

Ринковий механізм та його елементи. Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки із закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів. Еластичність попиту.

Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Еластичність пропозиції.

Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага, надлишок та дефіцит. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу вироб-ництва. Фактори, що впливають на зміну ринкової рівноваги.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення за А. Маршаллом.

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Функції конкуренції. Форми конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Типи конкурентної поведінки. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Ринок досконалої конкуренції. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія і конкуренція. Олігополія та економічна ефективність.

Монополія та типи монополізації. Види монополій. Типи монополій. Організаційні форми утворення монополій. Критерії та межі монополізації економіки. Монопольна влада. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки діяльності монополій.

Конкурентна політика і антимонопольне регулювання. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Сучасні моделі антимонопольної політики: американська та європейська. Методи проведення антимонопольної політики. Антимонопольно-конкурентна політика в Україні.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 7. Підприємництво і підприємство

Підприємництво, його сутність, основні принципи й ознаки. Теорія підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Мотивації підприємницької діяльності. Підприємництво і бізнес.

Економічні основи розвитку підприємництва в Україні.

Сучасні організаційно-правові форми підприємництва. Індивідуальне підприємництво (одноосібне володіння).

Товариство (партнерство). Корпорація. Малий бізнес. Нові види підприємницької діяльності.

Ризик у підприємницькій діяльності та його види. Венчурний бізнес, тенденції його розвитку. Система франчайзингу. Підприємницькі мережі.

Підприємство, його сутність, головні ознаки і особливості. Форми підприємств. Домогосподарство як суб'єкт ринкових відносин.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 4-6,9].

Допоміжна: [2-4, 6-8, 10, 12].

Інформаційні ресурси: [1-3]

Тема 8. Доходи населення і його соціальний захист

Сутність доходу як економічної категорії. Доходи населення, їх види та джерела формування.

Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність. Заробітна плата: як ціна товару “робоча сила” та форма розподілу за результатами праці. Форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи.

Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність і процеси маргіналізації населення. Тіньова економіка та її вплив на соціально-економічний розвиток. Еволюція соціальної структури суспільства.

Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 9. Економічна роль держави в ринковій економіці

Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Кейнсіанська і неокласична моделі регулювання економіки.

Економічні функції держави. Місце і роль держави в командній економіці. Економічні функції держави в сучасній ринковій економіці. Система цілей державного макроекономічного регулювання.

Форми, методи та інструменти регулювання економіки. Правові, економічні та адміністративні методи. Прямі та непрямі методи. Фінансово-кредитне регулювання економіки. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави.

Державний сектор та державне підприємництво як спосіб реалізації економічних функцій держави.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 10. Сучасне світове господарство

Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих зв'язків.

Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми.

Світова торгівля: сутність та структура. Всесвітній ринок товарів і послуг. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі.

Міжнародні кредитні відносини і механізм їх регулювання. Зміст і структура світової валютної системи. Міграція населення і світовий ринок праці. Сутність і причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Сучасна глобалізація світогосподарських зв'язків і виникнення загально-цивілізаційних проблем людства. Природа і види глобальних проблем сучасності та їх класифікація.

Національні і глобальні проблеми роззброєння та демілітаризації економіки. Взаємопов'язаний характер, економічні основи та шляхи вирішення глобальних проблем людства. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних економічних проблем.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу дисципліни «Основи економічної науки» може виконуватися в бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах.

Самостійна робота є однією із складових навчального процесу, на яку припадає значний обсяг навчального часу. При цьому студент є активним учасником навчального процесу, набуває навичок самоорганізації, самостійного пошуку інформації, прийняття рішень і т.д. Правильна організація самостійної роботи дозволяє максимально індивідуалізувати навчання, підвищити ефективність навчального процесу в цілому.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, визначення головного у змісті лекції, засвоєння її основних моментів. При цьому не слід дослівно записувати за лектором, а своїми словами фіксувати найсуттєвіше: тему, її основні питання та положення. Записувати слід акуратно та чітко, краще у зошиті в клітинку (через клітинку). На сторінках конспекту залишати широкі поля для додаткових поміток під час самостійної роботи над літературою.

Щоб зрозуміти й добре засвоїти лекційний матеріал, до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацювати матеріал попередньої лекції, і, якщо це необхідно, опрацювати рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал, на який лектор посилається при викладанні нового, якщо з певних причин лекція пропущена, її необхідно законспектувати і опрацювати самостійно, незрозумілі питання з'ясувати на консультації.

Для ґрунтовного засвоєння першоджерел необхідно вдумливо конспектувати їх, вдаючись до різних видів запису (витяги, тези, цитати і т.д.). Доцільно підготувати власні спостереження та висновки, обґрунтовуючи їх теоретичними положеннями та рекомендаціями.

Професійному розвитку студентів сприяє самостійне виконання творчих та практичних завдань, різноманітні форми пошукової, дослідної роботи.

Викладач систематично контролює самостійну роботу студентів: перевіряє конспекти першоджерел, виконання завдань творчого характеру, надає необхідну допомогу для активізації навчальної діяльності студентів.

Окремими формами самостійної роботи студента, передбаченими навчальним планом, є написання рефератів, контрольних робіт, а також підготовка творчих проектів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 1. Економіка як наука

Питання для самостійного опрацювання

1. Тракткування предмета економічної науки різними школами економістів.
2. Економічна наука Стародавнього світу.
3. Розвиток економічної науки в Україні.
4. Структура економіки та її трансформація.
5. Адам Сміт - видатний вчений-економіст XVIII століття.
6. Становлення еволюційної парадигми економічної науки.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Економічна теорія як наука: виникнення та етапи розвитку.
2. Цивілізаційний підхід до періодизації суспільного розвитку: сутність, особливості, характеристика.
3. Єдність економічної теорії та економічної політики.
4. Проблеми предмета економічної теорії в працях українських економістів.

Тести для самоконтролю

1. Як називається система поглядів індивіда на закономірності економічного розвитку, сутність економічних явищ та причини їх виникнення?

- а) економічне розуміння,
- б) економічні потреби,
- в) економічні погляди,
- г) економічне мислення.

2. На які складові поділяється економічна теорія?

- а) позитивна та ненормативна,
- б) практична та негативна,
- в) позитивна та нормативна,
- г) нейтральна та позитивна.

3. На яке питання відповідає позитивна економічна теорія?

- а) що для цього треба зробити?
- б) яка вона є?

в) як повинно бути?

г) як було?

4. При якому методі економічної теорії об'єкт дослідження розкладається на складові?

а) індукції;

б) дедукції;

в) аналізу;

г) синтезу.

5. Які економічні закони функціонують у межах однієї економічної системи?

а) стадійні;

б) специфічні;

в) всезагальні;

г) загальні.

6. Що є предметом економічної науки?

а) прибуток;

б) виробничі відносини між людьми у процесі праці;

в) товар;

г) гроші.

7. На які питання відповідає нормативна економічна теорія?

а) яка вона є? ; як повинно бути?

б) як не повинно бути?; що для цього треба зробити?

в) яка вона є? ; як не повинно бути?

г) як повинно бути?; що для цього треба зробити?

8. Які економічні закони функціонують на окремих стадіях економічної системи?

а) всезагальні;

б) стадійні;

в) специфічні;

г) загальні.

9. Який метод економічної теорії базується на використанні законів і принципів філософії?

а) діалектика;

б) наукова абстракція;

в) синтез;

г) аналіз.

10. При якому методі економічної теорії відбувається об'єднання окремих елементів в одне ціле з урахуванням взаємозв'язків між ними?

а) аналіз;

б) синтез;

в) логічний метод;

г) наукова абстракція

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 2. Рушійні сили економічного розвитку

Питання для самостійного опрацювання

1. Економічні інтереси як основа економічного механізму системи
2. Теорія граничної корисності.
3. Розвиток економічних потреб на сучасному етапі цивілізації.
4. Суспільні потреби та економічні ресурси суспільства.
5. Закон спадної граничної корисності та закон зростання потреб
6. Ефективність виробництва та проблема вибору в економіці.

Завдання для самостійної роботи

Розв'яжіть задачі:

1. Професор економіки витрачає на пошук більш дешевих (але при цьому якісних) продуктів харчування 30 годин в місяць. Загальна вартість його закупівель в місяць становить 4000 грн (всі цифри, звичайно, умовні). Якби він купував продукти в найближчому супермаркеті, то вони обходилися б йому на 25% дорожче. За годину роботи професор отримує 30 рублів. Чи варто йому займатися пошуком більш дешевих продуктів?

2. Підприємству необхідно виготовити 100 одиниць продукції. Цей обсяг можна виробити за таких комбінацій факторів виробництва (табл):

Таблиця

| | | | | |
|---|----|---|----|----|
| L | 10 | 6 | 3 | 1 |
| K | 2 | 7 | 13 | 16 |

Ціна одиниці праці — 100 гр. од., ціна одиниці капіталу — 60 гр. од. Яка з комбінацій цих двох факторів є найбільш доцільною? Припустімо, що ціна одиниці праці зросла до 110 гр. од. Яким має бути рішення підприємця?

Тести для самоконтролю

1. Економічна суперечність – це:

а) ознака, показник, на основі яких обґрунтовується оцінка сутності та якості поступального розвитку економічної системи і передусім головної продуктивної сили – людини;

б) суттєве, закономірне відношення і взаємодія між протилежними сторонами економічного явища чи процесу, внаслідок якої вона (суперечність) є їх рушійною силою розвитку, а в гносеологічному аспекті – основою пізнання сутності економічних законів та категорій;

в) відношення затрат ресурсів на виробництво певної кількості продукції до кількості виробленої продукції;

г) поступальний розвиток усієї економічної системи, кожного її елемента.

2. Проблема обмеженості може бути вирішена, якщо:

а) усі країни світу стануть постіндустріальними суспільствами;

б) будуть знайдені практично невичерпні джерела енергетичних ресурсів;

в) люди та країни відмовляться від конкуренції на користь співробітництва;

с) всі наведені вище відповіді є неправильними.

3. Якими причинами можна пояснити існування економічних проблем?

а) безмежністю потреб та обмеженістю ресурсів;

б) наявністю безробіття та інфляції;

в) зростанням населення землі;

с) забрудненням навколишнього середовища.

4. Оскільки потреби людей безмежні, а ресурси для їх задоволення обмежені, суспільство прагне ефективно використовувати наявні ресурси. це означає, що суспільство повинно:

а) балансувати доходи та видатки;

б) обмежувати використання ресурсів;

в) зберігати якомога більше грошей;

г) використовувати ресурси таким чином, щоб отримувати максимальну віддачу.

5. Яке з тверджень не відноситься до розкриття сутності альтернативної вартості:

а) людина має альтернативні витрати, коли її уявлення про економіку не співпадають з реальними економічними процесами;

б) вибір чогось одного при обмеженості ресурсів означає відмову від чогось іншого;

в) відмова від використання ресурсів в іншому напрямку і є вартістю втрачених можливостей;

г) ціна вибору - це цінність товару (послуги), від якого (якої) відмовились, коли здійснювали вибір.

6. Альтернативні витрати на будівництво нової автостради - це є:

а) інші товари та послуги, від яких треба відмовитись на користь будівництва автостради;

б) кошти на будівництво автостради у цінах цього року;

в) сума річного податку, який повинна сплатити фірма, що будує автостраду;

г) гроші на заробітну плату всіх працівників фірми, що будує автостраду.

7. Після закінчення коледжу Олег Білик може піти працювати оператором персонального комп'ютера у фірму і отримувати заробітну плату 2400 грн. на рік. Він може також вступити до приватного університету і заплатити за рік навчання 1600 грн. Якою буде альтернативна вартість навчання олега в університеті в наступному році, якщо він вирішить піти вчитися?

- а) 0;
- б) 1600 грн.;
- в) 2400 грн.;
- г) 4000 грн.

8. Альтернативна вартість вимірюється:

- а) урядом україни;
- б) за допомогою індексу споживчих цін;
- в) ціною придбаного продукту;
- г) тим, чим треба пожертвувати для придбання товару або послуги.

9. Що ви вважаєте раціональним вибором?

- а) вибір, який ви зробили після всебічного обмірковування;
- б) вибір, який ви зробили за допомогою математичних розрахунків, комп'ютерного моделювання;
- в) вибір, внаслідок якого ви досягли своєї мети
- г) вибір, внаслідок якого ви втрачаєте менше у порівнянні з тим, що отримуєте.

10. Що є альтернативною вартістю придбання будь-якого товару:

- а) час, який ви витрачаєте, щоб вирішити, що купити;
- б) найкраща з втрачених можливостей;
- в) гроші, які залишилися у вас після того, як ви щось придбали;
- г) кількість грошей, які ви сплачуєте за що-небудь.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 3. Економічні системи суспільства. Власність

Питання для самостійного опрацювання

1. Економічна система суспільства.
2. Власність у контексті природно – історичного розвитку суспільства.
3. Місце власності в реформуванні економіки.
4. Сучасний стан відносин власності в Україні.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте особливості економік перехідного періоду, проблеми України.
2. Охарактеризуйте основні засади функціонування сучасних змішаних систем, їх особливості та спільні риси.
3. Розкрийте трансформацію форм власності в перехідній економіці України.
4. Проаналізуйте шляхи і методи роздержавлення власності в постсоціалістичних країнах.

Тести для самоконтролю

- 1. Власність - це:**
 - а) відносини між людьми з приводу привласнення речей;
 - б) майно;
 - в) відношення людей до речей;
 - г) приналежність .
- 2. У чому полягає сутність роздержавлення економіки?**
 - а) роздержавлення — це перехід державної власності у приватну;
 - б) роздержавлення — це перехід державної власності в різні форми недержавної власності (приватну, акціонерну тощо);
 - в) роздержавлення - це позбавлення держави монополії на засоби виробництва.
- 3. Яка з форм нетрудової власності названа неправильно?**
 - а) рабовласницьке господарство;
 - б) феодалне господарство;
 - в) ремісниче господарство;
 - г) приватнокапіталістичне господарство.
- 4. Серед значної кількості прав власності виділяють три основні, а саме:**
 - а) володіння, користування, відповідальність;
 - б) на відчуження, на безпеку, на безстроковість;
 - в) володіння, користування, розпорядження;
 - г) на придбання, користування, оренду.
- 5. Чітке визначення прав власності важливе тому, що воно сприяє:**
 - а) інвестуванню та виробництву;
 - б) розподілу обмежених ресурсів;
 - в) обміну;
 - г) всьому переліченому вище.
- 6. Критеріями розмежування типів економічних систем є:**
 - а) рівень добробуту членів суспільства;
 - б) тип координації та управління економічними діями суб'єктів;
 - в) форма власності на ресурси;
 - г) вірні відповіді б і г.

7. Приватна власність – це форма юридичного закріплення за громадянам прав:

- а) володіння будь-яким майном;
- б) користування і розпорядження будь-яким майном;
- в) застосування і розпорядження будь-яким майном;
- г) володіння, користування і розпорядження будь-яким майном.

8. Існування державної власності зумовлено:

- а) наявністю збиткових галузей виробництва;
- б) необхідністю розв'язання загальнонаціональних і соціальних задач підтримки рівня життя населення;
- в) прагненням збільшити державні доходи;
- г) наявністю галузей, від розвитку яких залежить економічний і технічний рівень всього суспільного виробництва.

9. Націоналізація – це:

- а) розпродаж і безоплатний розподіл акцій;
- б) продаж державного житла квартиронаймачам;
- в) передача підприємств, галузей виробництва, земель у власність держави;
- г) відмова від державної монополії з метою розвитку конкуренції.

10. Економічна система:

- а) потребує поєднання індивідуальних ринків, пов'язаних один з одним;
- б) представляє собою конкретну систему інституціональних установ та координаційний механізм, які використовуються при вирішенні проблеми ефективного розподілу ресурсів;
- в) потребує наявності якої-небудь центральної влади (наприклад, державної), яка координує всю економічну діяльність;
- г) представляє собою схему, яка дозволяє фірмі одержувати гроші за рахунок діяльності інших фірм.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 4. Форми організації суспільного виробництва

Питання для самостійного опрацювання

1. Еволюція форм організації суспільного виробництва. Натуральне господарство і причини виникнення товарного виробництва.
2. Товар і його властивості. Подвійний характер праці.
3. Теорії вартості.
4. Закон вартості, його функції і механізм дії.

Завдання для самостійної роботи

Розв'яжіть задачі:

1. На ринку за 1 вівцю дають 4 мішки зерна. Як зміниться мінова вартість вівці, якщо продуктивність праці в землеробстві зросла у 2 рази, а в тваринництві – у 4 рази? Який товар знаходиться у відносній, а який у еквівалентній формі вартості?

2. Припустимо, що протягом робочого дня тривалістю 8 годин робітник виготовляє два вироби. За умови, що 1 година робочого дня дорівнює одній годині суспільно необхідного часу, визначте, як зміниться вартість всієї продукції і вартість одного виробу, якщо інтенсивність праці зросте в 2 рази.

3. Двоє гончарів роблять глечики. Перший з них за тиждень витрачає 60 годин праці і виробляє 60 глечиків. Другий – за 60 годин виробляє 30 глечиків. Вартість матеріалів умовно приймаємо за нуль. Скільки буде коштувати 1 глечик в годинах робочого часу на ринку? Які наслідки матиме така торгівля для кожного з гончарів?

Тести для самоконтролю

1. Яка теорія визначає вартість товарів ступенем корисності останньої одиниці товару для споживача?

- а) теорія факторів;
- б) теорія трудової вартості;
- в) теорія граничної корисності;
- г) теорія попиту.

2. За якої форми організації суспільного господарства продукти виробляються для обміну, продажу та ринку?

- а) товарного господарства;
- б) натурального господарства;
- в) нетоварного господарства;
- г) світового господарства.

3. Метою якого товарного виробництва є отримання прибутку підприємцем?

- а) світового;
- б) суспільного;
- в) простого;
- г) розгорнутого.

4. Як називається економічне благо, що має суспільну споживчу вартість та обмінюється на ринку?

- а) ринковий капітал;
- б) капітал;
- в) товари;

г) послуги.

5. Яка функція не є функцією закону вартості?

- а) регулює суспільне виробництво;
- б) гальмує розвиток продуктивних сил суспільства;
- в) стимулює розвиток продуктивних сил суспільства;
- г) обумовлює економічну і соціальну диференціацію товаровиробників.

6. Як називається здатність товару задовольняти будь-яку потребу людини?

- а) мінова вартість;
- б) корисність;
- в) задовільна вартість;
- г) споживча вартість.

7. Яка теорія оцінює вартість товарів залежно від затрат суспільно необхідної праці на їхнє виробництво?

- а) трудової вартості,
- б) граничної корисності,
- в) нетрудової вартості,
- г) попиту і пропозиції.

8. Вкажіть чи правильне твердження:

Продуктивна сила або продуктивність праці – це кількість продукції, виробленої за одиницю часу.

9. Вкажіть чи правильне твердження:

Величина вартості товарів має визначитись не суспільно-необхідними витратами праці, суспільно-необхідним робочим часом, а індивідуальними витратами праці.

10. Вкажіть чи правильне твердження:

Ціну можна вважати формою грошового вираження вартості й цінності товару.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 5. Теорія грошей

Питання для самостійного опрацювання

1. Грошова система та структура грошової маси.
2. Електронні гроші та форми їх використання.
3. Ринок грошей та грошова система України.
4. Історія грошей України.
5. Методи зменшення інфляції в економічній системі країни

Завдання для самостійної роботи

Розв'яжіть задачі:

1. Якщо величина готівки складає 210 млн. грн., поточних вкладів – 400 млн. грн., ощадних вкладів – 290 млн. грн., строкових вкладів – 350 млн. грн., то чому дорівнює грошовий агрегат M_2 ?

2. Обчисліть швидкість обороту грошей якщо сума цін товарів дорівнює 10000 од, сума цін товарів проданих у кредит товарів – 3000 од, сума платежів, за якими настав термін оплати, – 2000 од, сума платежів, що взаємно гасяться, – 3000 од, сума необхідних для обігу грошей, – 1500 од.

Тести для самоконтролю

1. Який із нижче перерахованих видів не є видом конвертованості валют?

- а) повна;
- б) державна;
- в) внутрішня;
- г) часткова

2. Яка національна валюта функціонує лише в межах країни, не вивозиться за кордон і не обертається на світових валютних ринках?

- а) замкнена;
- б) часткова;
- в) повна;
- г) зовнішня.

3. Прихильником якої концепції виникнення грошей був Дж.К. Гейбрейт?

- а) грошової;
- б) раціоналістичної;
- в) еволюційної;
- г) націоналістичної.

4. Яка подія означала завершення процесу становлення в Україні власної паперово-грошової системи?

- а) грошова реформа;
- б) введення гривні;
- в) становлення власної грошової системи;
- г) робота валютного фонду.

5. До грошової системи не входять:

- а) грошова одиниця країни;
- б) регламентація безготівкового обігу;
- в) порядок обміну національної валюти на іноземну і регульований державою валютний курс;
- г) регламентація бартерних операцій.

6. Золотодевізний стандарт характеризує:

а) обіг золотих монет, виконання золотом усіх функцій грошей, вільне карбування золотих монет із фіксованим вмістом, вільний обмін паперових грошей на золото;

б) банкноти розмінювались на золото лише при поданні суми, встановленої законом;

в) банкноти обмінювались на іноземну валюту, яка, у свою чергу, обмінювалася на золото;

г) розмін банкнот на золото був скасований в усіх країнах, а обмін доларів на золото здійснювався лише для урядів та центральних банків країни.

7. У який період золоті монети вилучені з грошового обігу:

а) 10-20-ті роки ХХ ст.;

б) 20-30-ті роки ХХ ст.;

в) 40-50-ті роки ХХ ст.;

г) друга половина ХХ ст.;

д) друга половина ХІХ ст.

8. Яке положення розкриває сутність грошей як економічної категорії?

а) це дорогі металеві монети;

б) все, що виконує функції грошей;

в) це грошові білети і розмінна монета;

г) це особливий товар, який виконує роль загального еквіваленту

9. Демонетизація золота означає, що:

а) держава розпродує своє монетарне золото;

б) припиняється тезаврація золота приватними особами;

в) золото перестало виконувати функції грошей;

д) усі відповіді неправильні.

20. Гроші-це...

а) загальний еквівалент, через який вимірюється вартість всіх товарів та послуг;

б) золото і срібло, яке використовується для обміну на інші товари;

в) будь-який товар, який здатний обмінюватися на будь-який інший товар;

г) платіжний засіб, який декретується державою.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тема 6. Ринок і механізм його функціонування

Питання для самостійного опрацювання

1. Ринковий механізм і його елементи
2. Попит і чинники, що визначають його величину
3. Пропозиція товару та її крива
4. Пропозиція і попит: ринкова рівновага
5. Ціна і чинники, що впливають на неї

Завдання для самостійної роботи

Розв'яжіть задачі:

1. Визначити еластичність попиту, розрахувавши виручку від реалізації за умови, що ціна товару змінилась.

Ціна на товар *A* знизилася з 200 грн до 150 грн. При цьому обсяг продажів товару *B* також впала з 1500 шт. до 1000 шт.

2. Супермаркет окрім інших товарів щодня реалізує 300 кг апельсинів по ціні 5 грн за 1 кг. Цінова еластичність попиту на апельсини є високою, її коефіцієнт дорівнює -5 . Зважаючи на це адміністрація супермаркету знизила ціну на апельсини до 4 грн за 1 кг.

Визначте, як змінився обсяг реалізації апельсинів і виторг супермаркету внаслідок зниження ціни. Чи було це рішення доцільним?

Тести для самоконтролю

1. Який тип конкуренції характеризується великою кількістю виробників і продавців, що випускають диференційовану продукцію?

- а) монополістична конкуренція,
- б) досконала конкуренція,
- в) вільна конкуренція,
- г) державна конкуренція.

2. Цінова еластичність попиту буде вищою:

- а) на товари першої необхідності, ніж на предмети розкоші;
- б) в тих випадках, коли споживачі використовують товар з найбільшою користю для себе;
- в) коли більші альтернативні витрати виробництва товару;
- г) в тих випадках, коли товар менше потрібний споживачу.

3. Якщо при зміні ціни кількість куплених товарів не змінюється, то попит:

- а) нееластичний;

- б) еластичний;
- в) одиничної еластичності;
- г) повністю нееластичний.

4. Три з чотирьох подій, описаних нижче, могли б змістити криву попиту на каву у нове положення. яка подія не буде брати в цьому участь?

- а) зміна у смаках людей щодо кави;
- б) збільшення грошових доходів споживачів кави;
- в) падіння ціни на каву;
- г) сподівання, що ціна на каву впаде у майбутньому.

5. Якщо попит нееластичний:

- а) зростання ціни на 5% зумовить зменшення величини продажу більш ніж на 5%;
- б) зростання ціни на 5% зумовить зменшення величини попиту на 5%;
- в) зростання ціни на 5% зумовить наслідком збільшення величини продажу більш ніж на 5%;
- г) зростання ціни приведе до зростання виручки від реалізації.

6. Якщо два товари є взаємозамінними, то зростання ціни на перший викличе:

- а) падіння попиту на другий;
- б) зростання попиту на другий товар;
- в) збільшення величини попиту на другий товар;
- с) падіння величини попиту на другий товар.

7. Якщо попит на сільськогосподарську продукцію нееластичний, то при хорошому врожаї доходи фермерів:

- а) зростуть, так як зросте величина продукції, що продається;
- б) скоротяться, так як відносне зниження цін буде більшим ніж відносне збільшення величини продажу;
- в) залишаться незмінними;
- г) неможливо відповісти на питання.

8. Яке з наступних тверджень не відноситься до характеристики еластичного попиту на товар?

- а) коефіцієнт еластичності менший за одиницю;
- б) загальна виручка продавця зменшується, якщо ціна зростає;
- в) покупці відносно чутливо реагують на зміну цін;
- г) загальна виручка продавця зростає, якщо ціна зменшується.

9. До доповнюючих товарів (комплементарних) товарів належать:

- а) хліб та одяг;
- б) крем для взуття та взуття;
- в) молоко та пепсікола;
- г) чорні та коричневі чоботи.

10. Крива попиту ілюструє залежність:

- а) ціни від попиту;
- б) попиту від ціни;
- в) величини попиту від ціни;

г) величини попиту від пропозиції.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 7. Підприємництво і підприємство

Питання для самостійного опрацювання

1. Формування суб'єктів підприємництва, особливості цього процесу в Україні.
2. Реалізація місії й цілей суб'єкта господарювання як специфічна функція підприємництва.
3. Основні види підприємств та їх організаційні форми.
4. Об'єднання підприємств: асоціація, корпорація, холдинг, консорціум, концерн.
5. Господарські товариства як суб'єкти підприємництва, їх види.

Завдання для самостійної роботи

1. Аналізуючи специфіку підприємницької діяльності, відомий дослідник Й. Шумпетер звертав увагу на те, що «тут ми маємо справу з мотивами поведінки, які принципово відрізняються від суто економічних. Вони далекі від економічного *ratio* та його законів». Проаналізуйте підхід вченого до висвітлення сутності підприємництва та обґрунтуйте власну думку щодо мотиваційних підходів сучасної підприємницької діяльності.
2. Відомі дослідники Л. Едвінсон та М. Мелоун, вдавшись до метафори, порівнюють компанію з живим організмом – деревом. Якій частині дерева, на вашу думку, уподібнюється інтелектуальний капітал (підприємницький хист)?
3. Розкрити основні переваги та недоліки сучасних організаційно-правових форм підприємництва України.
4. Чи можлива підприємницька діяльність без утворення юридичної особи? Якщо «так», то охарактеризувати особливості такого виду підприємництва.

Тести для самоконтролю

1. Найважливішими ознаками підприємництва є:

- а) самостійність і нестандартність;
- б) новаторство і винахідливість;
- в) ризик;

- г) орієнтація на ефективність;
- д) усі відповіді правильні.

2. Підприємство швидкого обслуговування «Мак –Дональдс» є прикладом:

- а) лізингу;
- б) інжинірингу;
- в) франчайзингу;
- г) мерчандайзингу;
- д) консалтингу.

3 Підприємництво, відповідальність якого обмежується тільки капіталом підприємства і підприємець не відповідає своїм майном, є:

- а) товариством з обмеженою відповідальністю;
- б) товариство з повною відповідальністю;
- в) командитним товариством;
- г) консорціумом;
- д) асоціацією.

4. Як називається сукупність певних видів економічної діяльності, в межах якої підприємець домагається максимізації доходу?

- а) суб'єкт підприємництва;
- б) об'єкт підприємництва;
- в) середовище підприємництва;
- г) мережа підприємств.

5. Хто з наведених економістів уперше підкреслив роль підприємця, як особи, що вміло комбінує фактори виробництва?

- а) Р. Каньтільйон,
- б) Ж. Б. Сей,
- в) А. Сміт,
- г) К. Маркс.

6. Яка з наведених функцій не є функцією підприємницької діяльності?

- а) лідерська;
- б) ресурсна;
- в) творча;
- г) стимулююча.

7. Які моделі підприємництва існують в підприємницькій діяльності?

- а) класична та регулююча;
- б) інноваційна та регулююча;
- в) ресурсна та класична;
- г) класична та інноваційна.

8. Як називаються особливі якості окремих людей із приводу мобілізації й організації ресурсів у виробничому процесі?

- а) фізична спроможність;
- б) виробнича здатність;
- в) підприємницька здатність;

г) організаційна здатність.

9. Ким термін «підприємництво» вперше був введений в науковий обіг?

- а) А. Смітом,
- б) А. Маршаллом,
- в) Р. Кантільйоном,
- г) К. Марксом.

10. Яка з моделей підприємництва орієнтується на максимізацію віддачі від ресурсів, які має підприємство?

- а) регулююча,
- б) класична,
- в) стимулююча,
- г) інноваційна.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 8. Доходи населення і його соціальний захист

Питання для самостійного опрацювання

1. Механізм формування доходів населення у ринковій економіці. Нерівність доходів.
2. Заробітна плата, її суть, функції, системи, елементи організації та основні напрямки вдосконалення.
3. Позичковий відсоток та його ставка.
4. Ринок праці та система соціального партнерства в Україні.
5. Необхідність та основні напрямки реформування заробітної плати в Україні.

Завдання для самостійної роботи

1. Харчування є однією з фізіологічних потреб людини, проте висока частка витрат на харчування в доходах населення характеризує низький рівень життя людини. Чим це можна пояснити?
2. Оплата праці передбачає диференціацію у розмірах доходу (залежно від результатів праці), але така диференціація в Україні вимірюється десятками разів. Поясніть, чим це зумовлено?
3. Проаналізуйте функціональний розподіл доходів (марксистську та маржиналістську концепції).

4. Розкрийте соціальні наслідки безробіття та роль держави у вирішенні цих проблем.

Тести для самоконтролю

1. Якщо при зростаючій номінальній зарплаті реальна зарплата скорочується, то:

- а) рівень життя домашніх господарств залишається незмінним;
- б) знижується рівень цін у народному господарстві;
- в) підвищується рівень життя домашніх господарств;
- г) рівень життя домашніх господарств знижується.

2. Що з нижче переліченого є первинним доходом?

- а) прямі податки,
- б) амортизація,
- в) дивіденди,
- г) трансферні виплати.

3. Як називається дохід з урахуванням зміни цін, або дохід у цінах базового року?

- а) світовий дохід,
- б) реальний дохід,
- в) соціальний дохід,
- г) номінальний дохід.

4. Мінімальне споживання на нормативно достатньому рівні визначається таким показником як:

- а) вартість робочої сили;
- б) межа бідності;
- в) межа малозабезпеченості;
- г) мінімальна зарплата;
- д) прожитковий мінімум.

5. Форма заробітної плати, яка визначається кількістю виробленої продукції:

- а) почасова;
- б) реальна;
- в) номінальна;
- г) акордна;
- д) відрядна.

6. Як називається ступінь відповідності умов і рівня життя певним стандартам чи нормативам?

- а) умови життя;
- б) якість життя;
- в) стиль життя;
- г) вид життя.

7. Який рівень життя дає змогу користуватись усіма благами, що забезпечують всебічний розвиток людини?

- а) достаток;
- б) бідність;
- в) злиденність;
- г) жебрацтво.

8. Яке з положень найповніше розкриває сутність соціальної політики?

а) соціальна політика – це комплекс заходів державних органів влади, спрямованих на забезпечення умов ефективного розвитку виробництва;

б) соціальна політика – це система заходів і методів, спрямованих на забезпечення соціального миру, стабільності в суспільстві;

в) соціальна політика – це комплекс соціально-економічних заходів держави, місцевих органів влади, підприємств і організацій, спрямованих на захист населення від безробіття, інфляції, захист усіх форм власності, доходів населення тощо;

г) немає правильної відповіді

9. Бюджет сім'ї - це:

а) загальна сума грошових доходів, які має родина;

б) загальна сума видатків, які здійснить родина за певний період часу;

в) структура усіх доходів і видатків за певний період часу;

г) немає правильної відповіді

10. Якщо при зростаючій номінальній зарплаті реальна зарплата скорочується, то:

а) рівень життя домашніх господарств залишається незмінним;

б) знижується рівень цін у народному господарстві;

в) підвищується рівень життя домашніх господарств;

г) рівень життя домашніх господарств знижується.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 9. Економічна роль держави в ринковій економіці

Питання для самостійного опрацювання

1. Господарський механізм у системі регулювання суспільного виробництва та його функції.
2. Основні напрями й методи державного регулювання економіки.
3. Основні концепції й моделі державного регулювання економіки.

Завдання для самостійної роботи

Написати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Кейнсіанська теорія як теоретична база державного регулювання економіки в ринковій системі.
2. Проблеми та особливості державного регулювання в Україні в перехідний період до ринку.
3. Шляхи вдосконалення державного регулювання в період переходу економіки України до сталого економічного розвитку.
4. Економічні моделі державного регулювання.
5. Роздержавлення та еволюція економічних функцій держави.
6. Сучасні моделі регульованої ринкової економіки.
7. Особливості регулювання економіки України в процесі становлення та розвитку системи ринкових відносин.

Тести для самоконтролю

1. Що не належить до економічних засобів державного регулювання економіки:

- а) заходи фінансово-кредитного та податково-бюджетного впливу;
- б) зовнішньоекономічне регулювання;
- в) заходи заборони, дозволу та спонукання з боку органів державної влади;
- г) державна політика в галузі амортизації основного капіталу?

2. Що є головною метою державного регулювання ринкової економіки:

- а) вирівнювання економічного циклу;
- б) удосконалення галузевої та регіональної структури господарства;
- в) економічне зростання та соціальна стабільність у суспільстві;
- г) охорона навколишнього природного середовища?

3. До методів державного регулювання економіки не відносять:

- а) економічне регулювання;
- б) соціальне регулювання;
- в) адміністративне регулювання;
- г) правове регулювання.

4. Норми – це:

- а) спеціальні дозволи, які видаються суб'єктам підприємницької діяльності на здійснення окремих її видів, з метою захисту економічних інтересів держави, суспільства, його членів як споживачів товарів і послуг;
- б) науково обгрунтовані заходи суспільно-необхідних витрат ресурсів на виготовлення одиниці продукції заданої якості або це правила поведінки людей при здійсненні певних видів економічної діяльності;
- в) заходи держави, спрямовані на покарання суб'єктів ринку, які не виконують установлених правил діяльності;
- г) єдині норми за типами, марками, параметрами, розмірами і якістю виробів, а також за величиною вимірювань, методами випробування та

контролю, правилами пакування, маркування та зберігання продукції, технології виробництва.

5. Ліцензії – це:

а) спеціальні дозволи, які видаються суб'єктам підприємницької діяльності на здійснення окремих її видів, з метою захисту економічних інтересів держави, суспільства, його членів як споживачів товарів і послуг;

б) науково обгрунтовані заходи суспільно-необхідних витрат ресурсів на виготовлення одиниці продукції заданої якості або це правила поведінки людей при здійсненні певних видів економічної діяльності;

в) заходи держави, спрямовані на покарання суб'єктів ринку, які не виконують установлених правил діяльності.

г) єдині норми за типами, марками, параметрами, розмірами і якістю виробів, а також за величиною вимірювань, методами випробування та контролю, правилами пакування, маркування та зберігання продукції, технології виробництва.

6. Хто став засновником теорії державного втручання в економічні процеси, які відбуваються в країні:

а) Джон Кейнс;

б) Мільтон Фрідман;

в) Адам Сміт;

г) Карл Маркс?

7. Цей вид регулювання передбачає використання заходів заборони та примусу:

а) економічне регулювання;

б) соціальне регулювання;

в) адміністративне регулювання;

г) правове регулювання.

8. Інструментами соціально-орієнтованої політики держави є:

а) державні соціальні стандарти;

б) державні соціальні гарантії;

в) соціальні норми і нормативи;

г) споживчий кошук;

д) усі відповіді вірні;

е) правильні відповіді: а), б), в.

9. Бюджет – це грошове вираження збалансованого кошторису:

а) доходів держави та доходів домогосподарств;

б) витрат держави та витрат домогосподарств.

в) доходів та видатків держави.

г) доходів та податків держави.

10. Держава повинна забезпечувати деякі суспільні товари, наприклад такі, як національна оборона, тому що:

а) неможливо позбавити користуватися суспільним товаром тих, хто за нього не платить;

б) приватний бізнес не полубляє надавати послуги уряду;

в)коли хто-небудь користується суспільним товаром, інші отримують менше;

г) окремі члени суспільства не отримують жодної вигоди від суспільних товарів.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

Тема 10. Сучасне світове господарство

Питання для самостійного опрацювання

1. Сутність міжнародних економічних відносин (МЕВ).
2. Рівні, суб'єкти, основні перспективи МЕВ та фактори, що впливають на процес їх розвитку.
3. Інтернаціоналізація та глобалізація світового господарського життя.
4. Специфіка дії економічних законів у світовому господарстві.
5. Особливості розвитку світового господарства на сучасному етапі.
6. Можливості і проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.
7. Міжнародне співробітництво в розв'язанні глобальних проблем як чинник розвитку світового господарства.

Завдання для самостійної роботи

1. Чи сприяє, на вашу думку, приєднання України до Світової організації торгівлі (СОТ), яке відбулося 16 .05.2008 р., розвитку національної економіки за умов глобалізації? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Формування глобального ринку сприяє відкритості економіки, домінуванню ТНК. Чи не загрожує це суверенітету багатьох країн? Яка ваша думка з приводу цього?
3. Україна ввозить багато автомобілів і комп'ютерів. Чи треба вводити квоти, митні податки чи імпортний протекціонізм щодо таких товарів? Обґрунтуйте «за» і «проти».
4. Існує думка, що Україні треба відмовитися від іноземного капіталу, що надходить в державу, тому що обсяги його значно менші, ніж витік національного капіталу за кордон. Можливо потрібно застосувати обмеження на витік капіталу? Чи не призведе така ситуація до негативних наслідків? Якщо так, то до яких?
5. Пояснити таку суперечність: з одного боку, різні країни є конкурентами, а з іншого – вони інтегруються. Поясніть, чому їм це вигідно?

Тести для самоконтролю

1. Представники якої економічної школи вперше запропонували струнку теорію міжнародної торгівлі ?

- а) фізіократів;
- б) меркантилізму;
- в) маржиналізму;
- г) марксизму.

2. Як називається об'єднання країн на основі укладення спільного договору з метою проведення спільної політики у всіх сферах суспільного життя ?

- а) політичний союз;
- б) економічний союз;
- в) світовий союз;
- г) суспільний союз.

3. Світове господарство – це:

- а) глобальний економічний організм, сукупність національних економік, що перебувають у взаємодії і взаємозалежності;
- б) частина внутрішнього ринку, де взаємодіють між собою вітчизняні продавці та іноземні покупці;
- в) частина національного ринку, яка безпосередньо пов'язана із закордонними ринками;
- г) сукупність національних ринків держав, які пов'язані між собою міжнародним поділом праці та іншими факторами виробництва

4. Світовий ринок – це:

- а) глобальний економічний організм, сукупність національних економік, що перебувають у взаємодії і взаємозалежності;
- б) частина внутрішнього ринку, де взаємодіють між собою вітчизняні продавці та іноземні покупці;
- в) частина національного ринку, яка безпосередньо пов'язана із закордонними ринками;
- г) сукупність національних ринків держав, які пов'язані між собою міжнародним поділом праці та іншими факторами виробництва

5. Міжнародний ринок – це:

- а) глобальний економічний організм, сукупність національних економік, що перебувають у взаємодії і взаємозалежності;
- б) частина внутрішнього ринку, де взаємодіють між собою вітчизняні продавці та іноземні покупці;
- в) частина національного ринку, яка безпосередньо пов'язана із закордонними ринками;
- г) сукупність національних ринків держав, які пов'язані між собою міжнародним поділом праці та іншими факторами виробництва

6. Національний ринок – це:

- а) глобальний економічний організм, сукупність національних економік, що перебувають у взаємодії і взаємозалежності;
- б) частина внутрішнього ринку, де взаємодіють між собою вітчизняні продавці та іноземні покупці;

в) частина національного ринку, яка безпосередньо пов'язана із закордонними ринками;

г) сукупність національних ринків держав, які пов'язані між собою міжнародним поділом праці та іншими факторами виробництва

7. Принцип порівняльних переваг вперше сформулював:

а) Д. Кейнс;

б) А. Сміт;

в) Т. Мальтус;

г) Д. Рікардо.

8. Припустимо, що обмінний курс української гривні зростає. що з наведеного нижче відбудеться в цьому випадку?

а) буде потрібно менше доларів, фунтів та іншої валюти для купівлі українських гривень;

б) імпортні товари в Україні подорожчають;

в) інші країни будуть змушені платити більші суми за товари, які вироблені в Україні;

г) ціни українських товарів у доларах знизяться.

9. Важливим фактором розвитку міжнародної торгівлі, що діє всупереч процесу глобалізації є:

а) регіоналізація міжнародної торгівлі;

б) зростання відкритості економік провідних країн світу;

в) зростання світового фінансового ринку;

г) розвиток багатонаціонального підприємництва.

10. Глобалізація змінює зміст світових господарських зв'язків таким чином, що:

а) темпи зростання міжнародної торгівлі випереджають темпи зростання виробництва;

б) темпи зростання виробництва випереджають темпи зростання міжнародної торгівлі;

в) зростає міжнародний обмін сировиною та напівфабрикатами;

г) темпи торгівлі цінними паперами нижче за темпи міжнародної торгівлі товарами та послугами.

Рекомендована література:

Базова: [1-5].

Допоміжна: [1-7].

Інформаційні ресурси: [1-10]

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Економічна теорія: Політична економія: підручник / за заг. ред. С. І. Юрія. Київ: Кондор, 2018. 604 с.

2. Камінська Т. М. Основи економічної науки: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2018. 232 с.

3. Кокареєв І. В. Основи економічної теорії : навч. посібник / І. В. Кокареєв. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с.
4. Мочерний С. В., Устенко О. А. Основи економічної теорії: навч. посіб. – 3-тє вид., стер. К.: Академія, 2018. 502 с.
5. Перехідна економіка: підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Ліанова та ін.; за ред. В. М. Гейця. Київ: Вища школа, 2018. 590 с.

Допоміжна

1. Bulakh T., Rusina Y., Koval A., Lytvyn O., Budiakova O. Modeling of the functional dependence of VAT tax liabilities on input VAT for the enterprises. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2020. Vol. 9. P. 5881-5886. URL: <http://www.ijstr.org/final-print/mar2020/Modeling-Of-The-Functional-Dependence-Of-Vat-Tax-Liabilities-On-Input-Vat-For-The-Enterprises.pdf>
2. Bulakh T., Plakhotnikova L., Hromadskyi R. Classification of Franchising and Specifics of Its Types in Business Operation. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 4. С. 77-83.
3. Залюбовська С. С., Колупаєв Ю.Б., Токарева К.Р. Теоретичні аспекти історичного розвитку ринку цінних паперів в Україні. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2019. № 3. С.120-130. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/4213>
4. Кулішов В.В. Економіка від простого до складного: навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2017. 184 с.
5. Лисенко С.М., Ляшок Я.О. Основи економічної теорії. Практикум. Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 268 с.
6. Мацелюх Н. П., Максименко І. А. Економічні теорії в системі наукових економічних знань: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2017. 226 с.
7. Сміт А Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. Київ: Наш Формат, 2018. 722 с.

Інформаційні ресурси

1. Економічна бібліотека онлайн. URL: <http://www.finance-library.com.ua>.
2. Економічна онлайн-бібліотека. URL: <http://www.ecolib.com.ua>.
3. Економічний портал. URL: <http://www.econhouse.ru>.
4. Економічна теорія. URL: <http://www.economictheory.blogspot.com>.
5. Електронна бібліотека. URL: <http://www.infolibrary.com.ua>.
6. Освіта в Україні. URL: <http://www.osvita.ua>.
7. Онлайн бібліотека підручників. URL: <http://www.studentam.net.ua>
8. Підручники он-лайн. URL: <http://www.bookz.com.ua>
9. Українська електронна бібліотека. URL: <http://www.libr.org.ua>
10. Українські підручники онлайн. URL: <http://www.buklib.net>

4. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Основи економічної науки» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок. Вона складається з 2-х змістових модулів. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою в кінці кожного семестру.

Поточний контроль. Для критеріїв оцінки за основу беруться повнота і правильність виконання завдань. Крім цього враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання. Студент може отримати максимально 50 балів за підсумками всіх форм поточного контролю до відповідного практичного заняття змістового модуля 1 та 60 балів за підсумками всіх форм поточного контролю до відповідного практичного заняття змістового модуля 2:

Тема 1. – 8 балів за підготовку реферату на одну із запропонованих тем.

Тема 2. – 12 балів за виконання 3-х розрахункових задач (по 4 бали за кожную).

Тема 3. – 10 бали за підготовку презентації на одну із запропонованих тем.

Тема 4. – 12 балів за виконання 3-х розрахункових задач (по 4 бали за кожную).

Тема 5. – 8 балів за виконання 2-х розрахункових задач (по 4 бали за кожную).

Тема 6. – 24 балів за виконання 6-х розрахункових задач (по 4 бали за кожную).

Тема 7. – 10 балів за виконання ситуаційного завдання.

Тема 8. – 8 балів за підготовку презентації на одну із запропонованих тем.

Тема 9. – 10 балів за підготовку реферату на одну із запропонованих тем.

Тема 10. – 8 балів за підготовку презентації на одну із запропонованих тем.

За несвоєчасне виконання завдань поточного контролю знімається по 1 балу за кожне завдання.

Відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОН та Положення про академічну доброчесність у НАСОН у разі виявлення викладачем порушення студентом норм та правил академічної доброчесності, викладач зобов'язаний застосувати норми п.11.8.3 Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОН, зокрема: «повторне проходження оцінювання (тест, контрольна робота, залік, іспит тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента (модуля) освітньої програми».

Модульний контроль: проводиться на платформі Moodle у формі тестування. Студент може отримати максимально 20 балів за першу модульну контрольну роботу і 10 балів за другу модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль знань: залік/екзамен - проводиться на платформі Moodle у формі тестування. Студент може отримати максимально 30 балів.

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю студент отримав сумарну кількість балів за два змістовні модулі, що не перевищує 49

балів, то він вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни «Основи економічної науки» і направляється на повторний курс вивчення дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

| Модуль 1 | | | | | | | |
|---|----|----|----|-----|----|---------------------|------|
| Поточне тестування та самостійна робота | | | | | | Підсумковий тест | Сума |
| Змістовий модуль №1 | | | | | | | |
| T1 | T2 | T3 | T4 | T5 | MP | | |
| 8 | 12 | 10 | 12 | 8 | 20 | 30 | 100 |
| Модуль 2 | | | | | | | |
| Поточне тестування та самостійна робота | | | | | | Екзамен | Сума |
| Змістовий модуль №2 | | | | | | | |
| T6 | T7 | T8 | T9 | T10 | MP | | |
| 24 | 10 | 8 | 10 | 8 | 10 | 30 | 100 |

Шкала оцінювання: національна та ECTS

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою | |
|--|-------------|--|---|
| | | для екзамену, курсового проекту (роботи), практики | для заліку |
| 90 – 100 | A | відмінно | зараховано |
| 82-89 | B | добре | |
| 74-81 | C | | |
| 64-73 | D | задовільно | |
| 60-63 | E | | |
| 35-59 | FX | незадовільно з можливістю повторного складання | не зараховано з можливістю повторного складання |
| 0-34 | F | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |